

EV'İN BAHÇESİ

Bir süre eski mezbahadaki işlerin ucundan tuttu Ev. Müdür akıl etmişti bunu. Ne yaptıklarını duyunca, Sana da iş çıkar orada Ev, dedi. İlk gün Ev fazlasıyla heyecanlı olduğundan Müdür de eşlik etti ona. Sonraki günlerde hep tek başına gitti. Buradaki ortamı da insanları da seviyordu. Eski kötü günlerde mezbahanın kanı doğruca nehre boşalırdı, sonra kan kokusuna nehrin yukarisından martılar, korunun oradansa kargalar üşüşür, derken martılarla kargalar mezbahanın çirkefinden bir pay kapabilmek uğruna cehennemdeki ruhlar gibi gırtlak gırtlaklağa gelirdi. Neden sonra bina mezbaha olarak kullanılmaz oldu ve içindeki sıçanlar sayılmazsa boş halde kalakaldı. Belediye Meclisi eski mezbahayı ne yapacağını bilemiyordu, göz zevkini bozan çirkin bir binaydı üstelik. Mısır Tohumu diye bir grup, bir sebze ve meyve kooperatifi açmak üzere burayı kullanıp kullanamayacağını sorduğunda, buna dünden razı meclis üyeleri topluca derin bir oh çekti, Lütfen buyurun, hiç durmayın! yanıtını yapıştırdı.

İşte Ev, bu kooperatife yardımcı oluyordu. En başından beri için içinde olmuş, mezbahanın boşaltılmasına, temizlenmesine, kan lekeleriyle kaplı duvarların badana yapılmasına yardımcı olarak üzerine düşeni yapmıştı. Kooperatif atacağı her bir önemli adımı tartışmak üzere bir toplantı yapıyor, bu top-

lantılarda herkes serbestçe söz alıp fikrini söyleyebiliyordu. Ev hiç söz almamış da olsa bu toplantıların hepsinde bulunmuş, parl parl parlayan gözlerini bir konuşmacıdan öbürüne çevirerek insanları takip etmiş, konuşulanların hepsini dinlemişti. Örneğin, hayvanların baş aşağı asıldıkları kancaların sökülmeğe yerinde bırakılmasına, temizlenip gökkuşağı renklerine boyanmasına ve sonra da kancalara sebze meyve dolu koca koca sepetler asılmasına karar verilmişti. Ufak ve yerel bir mezbahaydı burası, bir zamanlar kesim işleminin yapıldığı ve tavandaki raylar üstünde hareket eden kancalı sistemin bulunduğu uzun taş baraka kooperatifin ana satış alanına dönüştürüldü, sehpalı masalar mekânın bir ucundan diğer ucuna boylu boyunca uzanıyor ve arkalarında, hepsi de genç, hepsi de güler yüzlü, hepsi de birbirinden ilginç, kızlı erkekli Mısır Tohumu çalışanları duruyordu. Açılış günü utana sıklıkla içeri süzülen, maden kazası konulu bir filmden fırlamış figüranlar gibi üstleri başları dökülen, gözlerinin feri kaçmış zavallı düşkünlevedi sakinleri, o gençlere bakmak bile insanın içini açıyor, demekten alamamışlardı kendilerini. Dışkılayan hayvanların kamyondan indirilip kapatıldığı ön oda, doyurucu çorbalar sunan küçük bir kafeye dönüştürüldü. Ah ne güzel! Meclis'in yüzü gülüyordu. Ne var ki Meclis çok geçmeden, bir kâse çorbayı mideye indirip çevresine şöyle bir göz gezdirdikten sonra orada Mısır Tohumu'nun aklından hayalinden geçmemiş bir potansiyel gören bir müteahhide satıverdi eski mezbahayı, müteahhit birazcık sıkıntıya girip basında hakkında çıkan bir iki kötü haberi savuşturduktan sonra kooperatifi oradan tahliye ettirdi.

Eski mezbahada çalışırken, avurtları çökmüş solgun yüzüne, dibine kadar kemirilmiş tırnaklarına bakanların kendisinden hiç ummayacağı derecede büyük bir mutlulukla dolmuştu Ev'in içi; oradaki işi elden gidince ise öylesine ufak tefek, öyle-

sine narin bir yaratığa kimsenin konduramayacağı ölçüde büyük bir üzüntüye kapıldı bu kez.

Böylece Ev, Papaz Evi –düşküllerevini halen bu isimle anıyorlardı– ile metruk okul arasındaki eski mekânına geri döndü ve çoğu sabah hiçbir şey yapmadan, yalnızca etrafına bakarak orada öylece oturdu. Bazısı kırık dökük halde topraktan dışarı uğramış mezar taşlarının bulunduğu, her yanı yabancı otlarla ve haddinden fazla büyümüş bitkilerle istila edilmiş bir setti burası. Burada çok dikleşen yokuşun üstünden batı yönü tabak gibi görünürdü; ticareti geliştirmek adına transit araç trafiğine yeniden açılmış olan bu fazlasıyla dik otoyoldan gelip geçen araçlar yokuşu tırmanırken öylesine zorlanırdı ki dükkânların vitrinleri, hatta onların yukarısında ve arkasında kalan Ev'in takıldığı teraslı mezarlık dahi âdeta deprem olmuşçasına zangırdardı. Karşı tarafta, sokağın öbür ucunda, yeni yeni kapanmış olan Majestic vardı. Sigortadan para aldıkları ya da ellerine üç beş kuruş geçtiği günlerde, Papaz Evi'nden dört beş adamın bir torba içkiyle çıkagelip mezarlıkta kafa çekmeleri görülmemiş şey değildi. Adamların Ev'e kasten bir kabalık ettikleri yoktu, ama birkaç bira devirdikten sonra sahiden çok gürültü yapmaya başlıyorlar, sistemde ve dünyada ha bire kusur bulmaya girişiyorlardı ve bu da mekânın Ev'in gözündeki büyü-sünü bozuyordu. O da sokağın ve nehrin ötesinden kasabayı ta en batı ucuna, hatta daha da ilerideki ıssız tepelere ve gökyüzüne varıncaya dek görebildiği, Papaz Evi'nin en üst katındaki odasına geri dönüyordu.

Ne yapacaksın Ev? Böyle boş boş nereye kadar, diye sordu Müdür. Ev'i severdi, en azından sorun çıkarmıyordu ve yemek saatlerinde kimse onun yanına oturmaktan kaçınmıyordu. Bilmem ki Bay Sykes, diye yanıtladı. Derken Müdür'ün gözlerini Ev'e diktiği, Ev'inse yüzünü buruşturduğu bir sessizliğin ardından, Ölüler için bir bahçe yapabilirim belki, dedi Ev. Me-

zarlığı onlar için güzelleştirebilirim.

Kendi de çoğun umutsuzluğun kıyısında duran Müdür hiç tereddüt etmeden, Göster bakalım, dedi. Ev adamın önüne düştü, Müdür'ü kendisiyle sarhoşların, Papaz Evi'nin metruk bahçesindeki ısırganlar, çalılar, yer mürverleri ve çit sarmaşıkları arasında açtıkları yoldan geçirerek, bahçeyle mezarlığı ayıran tuğla duvardaki bir gediğin önüne çıkardı. Duvarın öbür yanına geçip Majestic'in hizasında duran Müdür geçen tırların sarsıntularını hissederken bir kez daha yıkıma duyduğu günahkâr aşkın kısılcığında buldu kendisini, Batsın bu dünya, diye mırıldandı, beni de, bana bel bağlamış bütün bu talihsiz garibanları da yanına alsın. Ama Ev, döke saça ekmek yiyen bir adamın gözünün içine bakan bir serçe misali, ağzından düşecek o kırıntıyı dört gözle bekleyerek bakıyordu yüzüne. Dünya kadar iş var burada, dedi Müdür. Bira kutularından birini tekmeledi. İçki âlemlerini okulda yapmaları gerekecek bu durumda. Kaç kere söyledim bunu onlara. Umarım o âlemlerden birinde başlarına çöker o okul. Ama neden olmasın? Quaker¹ mezarlığı burası. Babam da Quaker'dı, ama ben mezhebimden bile yakayı sıyırmayı başardım. Quaker'lar öldükten sonra cenazelerine ne olduğuna aldırılmazlar pek. Bildiğimiz Protestan mezarlığı, Müslüman mezarlığı ya da o Haleluyacı gürhunun mezarlığı olsaydı o zaman işimiz işti, kıyameti koparırlardı.

O akşam çay saatinin ardından Müdür, aralarında Ev'in mezarlığı güzel bir bahçeye dönüştürmesine yardımcı olmaya gönüllü kimse olup olmadığını sordu. Tek bir gönüllü bile çıkmadı. Teşekkür ederim, dedi Müdür. Yalnızca Quaker bile olsalar, Efendimiz Hıristiyan ölülerine el uzatmaya kalkan her-

¹ 17. yüzyıl ortalarında, İngiltere'nin kuzeybatısında ortaya çıkmış bir Hıristiyan mezhebi. Mevcut mezheplerden memnun olmayanlar tarafından kurulmuştur. Arkadaşlar ya da Religious Society of Friends olarak da adlandırılır. (e.n.)

kesi çarmıha gerer, dedi Sliv. Mezarlıkta içki içmek, işlemek, haydi bunlara amenna, ama kutsal toprağa el uzatırsanız kaşınıyorsunuz demektir, belanızı bulursunuz işte o zaman. Başka hiç kimse bir şey demedi. Teşekkür ederim, dedi Müdür bir kez daha. Kale'ye telefon edeceğim.

Kale, Papaz Evi'nin yukarısında, çok sağlam bir tepenin üzerinde yükseliyordu ve yedi yüz, sekiz yüz yıl boyunca yalnızca bir kale olmakla kalmıştı: Başta kuşkusuz devasa ve alabildiğine çirkin olan ama aydınlanmanın gelişimiyle göze giderek daha az çirkin gelen, son zamanlardaysa turistlerin merakını cezbeden, Bayındırlık ve İskân Bakanlığı'nın sorumluluğunda olan gayet zararsız bir yapıydı. Ne var ki ihtiyaç ağır basmış ve Kale mecburen de olsa Birleşik Krallık Hapishaneleri şirketine satılmıştı. Tam da Ev'in Quaker mezarlığını güzelleştirme hayalleri kurduğu sırada Kale, nehir ağzındaki hurda bir gemiden ibaret şimdiki konaklama yerlerinin bu amaç için uygunsuz bulunması üzerine, beş yüz mülteciyi barındırmak üzere bir tadilattan geçirilmekteydi. BK Hapishaneleri'nin Kale'de halihazırda bir ofisi vardı ve bu ofisi, belli bir bedel karşılığında aşağıdaki sivil topluma çeşitli hizmetlerde bulunan Alternatifler adlı kardeş şirketle paylaşıyordu.

Müdür, elindeki kısıtlı bütçeyle ancak düşük kaliteli personel tutabileceğini adı gibi bildiği halde onlara telefon etti. Ertesi pazartesi gönderilen altı işçi şirketin kırmızı tiril tiril üniformasını –sırtlarında yazan slogan: Disiplinli ve Adil; logoları: içlerine gülen surat çizilmiş kelepçeler– giyiyordu, ama gerçekte bu üniformanın yüz karasıydılar. Onları getiren Ustabası da bu konuda gayet açık sözlüydü. Ne kadar ekmek o kadar köfte, dedi, bunlardan ucuzunu arasan da bulamazsın zaten. Prangalara ihtiyacın olacağını sanmam ama gerekirse bana bir telefon aç.

Ev, Alternatif işçilerin önüne düştü, Müdür en geriden iz-

ledi onları. Rutubetli bir gündü. Alternatiflerin, Papaz Evi'nin balta girmemiş ormanı andıran bakımsız bahçesi içinden o kırmızı üniformalarıyla geçişi, Kale'nin cephesine kurulmuş iskelede çalışmakta olan işçilere ve Majestic'in çatısında toplantı halindeki bir grup şehir planlamacısına, hayat damarından süzülerek akmakta olan kan gibi görünmüştü belki de. Ev'in ve âlemcilerin aşmakta asla zorlanmadıkları göçük duvara vardıklarında ilk itiraz yükseldi. Halen 373 saatlik kamu hizmeti cezası bulunan Finn, onun gibi dizlerinde sorun olan bir adamın bu duvara tırmanmasını beklemenin saçma olduğunu söyledi. Onun ancak düz arazide çalışabileceğini herkes bilirdi. Nell (93 saat cezalı) ve Ali (773 saat) de itiraz etti, ilki psikiyatrik nedenlerden dolayı, ikincisi ise ilkesel olarak. Hiç şaşırmayan Müdür fazla uzatmadan, İtiraz kabul edilmiştir, dedi. Bu sabah mezarlığın girişini temizleyeceğiz. Tuğlaları şu yana yığın. İleride çok işe yarar bunlar. Ardından tuğlaların on sekizinci yüzyıldan kalma gibi göründüğünü ekledi.

Genç bir adam olan Ali hınçla doluydu. Yoksulluğun içine doğmuş, hırsızlığa başladığında da yoksul evlerinde doğru düzgün güvenlik önlemi olmadığından ve kıymetli birkaç parça eşyayı nerede bulacağını kendi evinden bildiğinden, yine yoksul evlerini soymuştu. Gayet güzel geçinip gitmiş, asla yakayı ele vermemişti. Derken bir gün, aşağılık bir hayat sürdürdüğünü, yoksulları ve kendi konu komşusunu soymanın cehennemde yanmasını kaçınılmaz kılacak bir günah olduğunu yüzüne vuran bir dervişle karşılaşmıştı yolda. Hemen ertesi gün bir barda kendisine, ev soymanın aptalların işi olduğunu, asıl kimlik hırsızlığına girmesi gerektiğini söyleyen başka bir adamla tanışmıştı, bu iş için zenginlere ait birkaç faturadan başka hiçbir şeye gerek yoktu adamın dediğine göre. Bu fikir Ali'nin aklına yatmıştı. Ne var ki ertesi gün zengin bir muhitte, katedral manzaralı şatafatlı caddelerden birinde, kafasını

kâğıtlarla dolu bir çöp bidonunun içine sokmuş halde enselenmişti. Kamu hizmeti cezası bu yüzden o kadar kabarıktı. Cezaya çarptırılınca dünyası başına yıkılmıştı. İslah olmaya karar verdiği an yakalanıp cezalandırılması haksızlık değil de neydi? Akıl sır erdiremiyordu bu duruma. Onun hayat hikâyesini dinleyen Müdür, Ali'nin ümitsiz bir vaka olduğu anlamakta gecikmedi. Oyalanma da tuğlaları istiflemeye başla, dedi. Elbirliğiyle çalışmaya koyulduğumuzda moralin düzeler, merak etme.

Ev göçük duvarın üstünden tırmanıp mezarlığa geçti, ölüler arasında bir sete oturdu. Müdür'ün Alternatifleri işe koşmamış olmasını diliyordu içten içe. Sürekli yakınmalarıyla her şeyi mahvetmekten başka bir işe yaramayacaklardı. Keşke Mısır Tohumu elemanlarıyla mezbahada çalışabilseydim yine, diye geçirdi içinden, asla ters bir söz çıkmazdı onların ağzından, hepsi de güler yüzlüydü. O anda içinde bulunduğu ruh halini bire bir yansıtan, kanlı canlı bir heykele bürünüvermek gibi bir yeteneği vardı Ev'in, tabii buna yetenek denebilirse. Müdür onu tepede, yabani otların ve bira boşlarının arasında, çenesi avuçlarının içinde, yıkılmaya yazgılı Majestic'in üstünden gözlerini batıya dikmiş halde oturur görünce, başını ümitsizce iki yana salladı ve bu işkenceye daha ne kadar katlanabileceğini merak etmekten kendini alamadı. Bir düzine battal boy çöp torbasıyla Ev'in yanına gitti. Haydi durma Ev, dedi. Şu boşları toplamaya başla ve Ali'nin ya da şehir planlamacılarının yerinde olmadığına dua et.

Böylece Ev çalışmaya koyuldu ve çok geçmeden, cezası hemen tamamlanmış olan altmışlı yaşlarında, beyaz yakalı, yoksul bir suçlu olan Eric de ona katıldı. Adam yanında bir orakla çift kollu bir budama makası getirmişti. Bu yaptığımız büyük sevap, dedi. Belli olmaz, ahirette faydasını görürüm bakarsın. Ev ses etmedi. Şimdiden ağzına kadar doldurduğu ilk torbayı kenara doğru sürükledi. Eric aşırı uzamış otları kese

biçe kendisine yol açarak, ardında Kale tümseğinin etrafını çepeçevre kuşatan ve Papaz Evi ile metruk okulu birbirine bağlayan bir geçidin bulunduğu en üst duvara vardı. Tavşancılotu, dedi Eric. Çok çirkeftir. Senin icabına sonra bakarım tavşancıl efendi. Ev'in yüzü güldü. Ali, Finn, Nell, Petula ve Daft San, göçük duvarın başında, tuğlaları peş peşe kendilerine uzatmakta olan Müdür'ün önünde sıralanmışlardı.

Sabah böylece devam etti. Kahve saatinde –mutfak görevlisi Alice bir tepsiyle Papaz Evi'nin bahçesine getirmişti kahveleri– Ustabaşı duruma bakmak için uğradı, Ali hemen şikâyetlerini sıralamaya koyuldu, Ustabaşı prangaları takmayı teklif ettiyse de Müdür kabul etmedi. Keyfin bilir, dedi Ustabaşı, baktın çalışmıyor, kamu hizmeti cezasına birkaç gün daha ekleriz olur biter. Ev bir kez daha duvarı aşıp mezarlık tarafına geçtiğinde, çalışırken bir yandan davudi bir sesle ilahiler söyleyen Eric ile eşleşmiş olduğuna ve yeniden işinin başına döndüğüne sevindi. Derken akşam yemeğinden hemen önce bir kaza oldu. Kilolu bir adam olan Eric en üst setin harpuştası olmayan bir noktasında set kıyısına biraz fazla sokuldu. Set çöktü ve adamcağız yoluna çıkan bitkileri de kökünden sökerek toprak bayırdan aşağı on, on beş metre kayd, ardı sıra sürüklenen döküntülerin arasına gömülmüş halde iki set aşağıda bulunan Ev'in hizasında durabildi ancak. Aşağıdaki Alternatifler hemen yuhalamaya, alaycı tezahüratlar yapmaya girişti. Hiç komik değil, dedi Ev kendi kendine, zira kılı kıpırdamaksızın oturmakta olan Eric'in kucağında bir kafatası, çevresindeki kara toprakta ise bir zamanlar insan vücuduna ait olan daha başka kemikler olduğunu görmüştü.

Yukarı koşup yanlarına gelen Müdür, Zararı yok, dedi. Bundan kurtuluş yoktu zaten. Ne de olsa mezarlık burası, hem demiştim ya, Quaker'ların yeniden diriliş anlayışı bedensel olarak tek parça olmalarını gerektirmiyor. Eric iki eliyle birden tuttu-

ğu kafatasını yakından incelemekle meşguldü. Bu gibi şeyler hakkında bir dolu şiir biliyorum, dedi, hem şiir hem düzyazı olarak bir sürü alıntı var ezberimde, böyle şeyleri konu eden epeyce şarkı da biliyorum. Birini söylememi ister miydin? Ölümler hakkında mı, dedi Ev. Quaker'ların bir başka tuhaflığı da, diye söze girdi Müdür, hızlı hızlı konuşarak, haftanın günlerini ya da yılın aylarını Paganların verdiği adlarla anmayı reddetmeleridir. Joseph Harrison'ın mezar taşına baksanıza: 1818 yılının ilk ayının üçüncü gününde öldü. Tesadüfe bakın, annemle tıpatıp aynı günde, aynı ayda ölmüş adam, dedi Eric. Beni babamın zalimce hırslarından sakınmak için elinden geleni yapmıştı annem, ama sonunda tabii ki yine babamın dediği oldu ve babam büyük bir masrafın altına girerek kendi mezun olduğu okula yolladı beni, yolladı da ne oldu dersiniz işte sonuç karşınızda. Çoktan istimini almış Sliv, yakıtının devamını elindeki torbada taşıyarak yanında Müdür'ün tanımadığı iki adamla birlikte duvardaki göçükten geçip onlara doğru geldi. Eric'in kucağındaki kafatasını ve kökünden sökülmüş keçiayağından dışarı uğrayan diğer kalıntıları görmesiyle birlikte Sliv'in yüzü kireç kesildi, Geri basın çocuklar, dedi. Oturup huzur içinde bir iki kutu bira devirebileceğimiz bir yer olmaktan çıkmış burası. Size söylüyorum, sonumuz yakındır. Tanrı gün doğmadan biletini keser bu kâfirlerin. Burada içki içmenize zaten izin yoktu ki, dedi Müdür. Sidik Geçidi'nin etrafından dolanıp okula gidin, ne halt yiyecekseniz orada yiyin bir zahmet. Aman dikkat edin de okul siz içerideyken başınıza çökmesin.

Ustabaşı döndü, Eric'ten yana bakmasıyla adamlarını geri çekeceğini söylemesi bir oldu. Mahkûmlara toprakta insan kemikleri eşelemek uğruna işini tehlikeye atacak değildi. Ya imana gelip bir anda dinle kafayı bozarlarsa, çık çıkabilirsen işin içinden. O zaman Alternatiflere ne hayırları dokunurdu ki? Eric iç çekti, kafatasının göz çukurlarının içine baktı ve devril-

miş bir mezar taşının üzerine saygıyla koydu onu. Özür dile-
rim, dedi Ev'e. Nereye gitsem uğursuzluk getiriyorum. Ustaba-
şı onu önüne katıp duvardaki göçükten geçirdi, diğer adamları
da alıp uzaklaştı.

Ev fena halde asık bir suratla, sesini çıkarmadan yedi ye-
meğini. Yetti surat astığın, neşelen biraz tatlım, dedi oradaki
yontulmamış arkadaşlarından biri. Her şey olacağına varır. Ev
kuşkusuz iyi niyetli olan bu tesellinin sahibine şimşekler ça-
kan gözlerle baktı, yemeğini bitirip tabağını mutfak pencere-
sinden Alice'e verir vermez doğruca dışarı çıktı ve Eric'in aşa-
ğı düştüğü en üst sette oturdu. Kale'nin etrafını dönmekte olan
alçalmış güneş, şimdi her yanı yabani otlarla sarılmış bayı-
rı usulca aydınlatıyordu ve Ev eski mezbahada Mısır Tohumu
ile çalışmaya başladığı o ilk günküne benzer, kararlı bir iyim-
serlik duydu içinde yeniden. Eline bir siyah çöp torbası daha
aldı, en tepeden başlayıp yalnızca boş şişelerle teneke kutula-
ra odaklanarak yeniden işe koyuldu ve bütün setleri bu şekilde
bir bir dolanarak nihayet, bir zamanlar bir matbaaya ait olan
ve ön cephesi işlek caddeye bakan boş mülke bitişik en alt du-
vara ulaştı. Teneke kutular ve şişelerle ağzına kadar dolu yedi
adet battal boy çöp torbasını, Alternatiflerin homurdanmakla
geçirdikleri o üç saati cezalarından indirmeyi başardıkları du-
varın oraya sürükledi.

O akşam Papaz Evi'nin kapısını bir polis çaldı ve Müdür'e,
Topraktan insan kalıntıları çıkardığımız ihbarını aldık, dedi.
Eh, zaten hazırlıklıydık buna, dedi Müdür. Bir mezarlığı islah
ediyoruz, yaşını başını almış sakinlerimiz yaz akşamları orada
oturup manzaranın tadını çıkararak hayatlarının muhasebesi-
ni yapabilsin diye bir hatıra bahçesine dönüştürüyoruz orayı.
– Bunun için izniniz var mı? – Doğrusunu isterseniz yok. Ama
bir Quaker mezarlığı burası, on dokuzuncu yüzyılın başıyla or-
tası arasındaki bir dönemden kalma ve ben de bir Quaker'im.

Hiçbir Quaker, naaşının kazara ya da çoğunluğun iyiliği uğruna topraktan çıkarılmasına aldırmaz. Hem yüzeye çıkan bütün kalıntıları gereken saygıyı göstererek yeniden defnedeceğiz. Adli Tıp bir kemik örneği istiyor, dedi polis, ne kadar eski olduğuna bakmak ve yakın geçmişte cinayete kurban giden birilerine ait olmadığından emin olmak amacıyla. İki saniye verin bana, dedi Müdür. Elinde pis bir kavalkemiğiyle geri döndü ve polis memurunun yüzündeki tikslenme ifadesini görünce incelik göstererek kemiği evvelsi günkü *Sun* gazetesinin üçüncü sayfasına sardı. İşte oldu, dedi. Adli Tıp işini bitirince lütfen iade edin kemiği. Quaker olsun olmasın, o mezarlığın sakinlerini bir arada tutmayı manevi bir borç sayıyorum. Ertesi sabah Ev'i kahvaltı masasında gördü ve, Sen işine bak Ev, dedi ona. Bizi rahatsız edeceklerini sanmam. Teşekkürler Bay Sykes, dedi Ev. Boşları topladım. Bugün şırıngalar ve kaputlarda sıra. Eldiven tak ha, dedi Müdür. Sonra her şeyi olduğu gibi duvarın dibine bırak. Alf ile Chloë'yi gönderir, aldırırım onları.

Burası çok güzel bir yer olacak, dedi Ev yüksek sesle. Mart başıydı ve Kale sabah saatlerinin büyük bölümünde güneşin önünü kesiyordu ama şırınga ve prezevatif avına koyulan, bulduklarını kalın plastik bir torbaya dolduran Ev, sık çalılırların ve keçiyaklarının arasında nefes almak için savaştan kurtboğanlar ve kardelenler gördü. Sakın pes etmeyin ha, diye mırıldandı. Ev imdadınıza yetişecek. Trafik gürültüsüne boğulmuş caddeden gelen zangırtıya inat, envai çeşit kuş cıvıltısı seferber olup öne atıldı. Bir çıt kuşu dikenli, bodur bir çalılıktan havaya fırlayıp 1857 yılının üçüncü ayının dördüncü gününde, 83 yaşında ölen Mabel Evans'ın mezar taşına kondu ve oradan korkusuz bir hışımla cırlamaya koyuldu. Kahve saatinde Alice ayağına kadar getirdi kahvesini. Akşam yemeği vaktinde Müdür onu çağırarak için bizzat yanına geldiğinde, Ev matbaanın arka cephesine kadar inmiş, anlık zevklerle dolu torbayı ağız

sıkıca bağlanmış ve duvarın dibinde boşlarla dolu diğer çöp torbalarının yanındaki yerini almış halde Chloë ile Alfin yüklenip götürmesi için hazır etmişti bile.

Yemekten sonra Ev, Eric'in düşmeden önce kullandığı çift kollu budama makasını ve orağı yanına alarak mezarlığa geri döndü. Bu iş yorucuydu. Mor böğürtlen çalıları neredeyse kaval kemiği kalınlığındaydı ve nicedir bir parçası oldukları o dolayışıklığın içinden kesilmek suretiyle koparılıp atılmaya fena halde içerliyorlardı. Başlarına buyruk serpilmiş filizlerin kimi on metre, hatta daha bile fazla uzamış olabiliyordu ve köklerin kendisine gelince, onlar çoktan rahmete kavuşmuş Quaker'ların arasında, yerin dibindeydiler ve sonsuza dek yaşamaya kararlıydılar. Isırganlar da böğürtlen çalılarından farklı değildi: İsterseniz orakla en diplerinden biçin, aynı tavuk bacakları gibi cılk sarı kökleri toprağa sıkı sıkıya yapışıp kalıyordu. Ve en tepedeki duvarın bitişiğinde, boyu çoktan duvarı aşmış olan ve içkicilerin metruk okula uzanan o fazladan yüz metresini huysuz troller misali ayak sürüye sürüye kat ettikleri Sidik Geçidi'ne tepeden bakan uğursuz tavşancilotu âdeta ızbandut gibi dikiliyordu. Şimdi bir erkek olsaydı fena olmazdı işte, dedi Ev yüksek sesle – ve bu dileği âdeta merhametli bir tanrının buyruğuymuşçasına bir anda, iş eldivenleri, diz koruyucular ve sarı bir baret takmış, eli kolu türlü çeşitli alet edevatla dolu Eric belirdi duvarın göçük yerinde. Kendim olarak buradayım, diye bağırdı. Alternatif olarak değil. Müdür tamam dedi. Sana da uyar mı?

Eric, Ev'in bulunduğu sete tırmanmaya koyuldu. Sağlam bas, yavaş yavaş Eric, diye mırıldandığını duydu Ev adamın kendi kendine. Geldim, dedi Eric. Bu yaramazlar var ya –dirseğiyle üç metrelik tavşancilotunu işaret ediyordu– dün gece aklıma düştüler, onları söküp yerlerine günebakanlar diksek ne güzel olur diye düşündüm sabaha kadar. Bir düşünsene Ev! Fı-

rıncılar gibi işimizi sağlama alıp bir düzine yerine on üç tane dikeriz, sırtlarını şu iğrenç çıkmaza veririz, yüzleri Majestic'in yukarısından, ilerideki boş araziye dönük olur ha. Ev kısacık perçeminin altından gözlerini adama dikti, gülmesi sanki yasak edilmiş gibi dudaklarını sımsıkı birbirine kenetledi. Eric, bu bitkilerin zehrinin tehlikesini bilenlere özgü bir ihtiyatla, budama testeresini tavşancıkların kalın köklerine usulca indirdi. On dakika içinde hepsini kesip devirmişti bile ve sonra onları teker teker, büyük bir ihtiyatla duvardaki göçüğün oraya sürükledi. Tavşancıkların yerleri süpüren kocaman ölü çiçekleri, kendilerini koruma güdüsüyle birkaç galaksi dolusu tohum halinde çevreye saçıldı. Yine de Eric köklerini topraktan kazıp çıkardı ve onları duvarın üstünden Sidik Geçidi'ne fırlattı.

Ben küçükken, dedi Eric, babamın beni yatılı okula yollamasından hemen önce, babamın üstüne inşaat yapıp değerini ikiye katlamak niyetiyle vaktiyle satın aldığı bir tarlada gizlenmeyi âdet edinmiştim. Ladywell Tarlası diyorlardı oranın adına, orta yerinde taştan, eski bir süs havuzu vardı ve dokunduğunda insanın tenini dalayıp kabartan tavşancılottundan başka hiçbir bitki yeşermezdi üstünde. İşte ben kimselere görünmeden o kuruyup kalmış süs havuzunun içine girer, üç katım boyundaki o zehirli bitki-yaratıklar sayılmazsa tamamen bir başıma, oturup *Biggles* çizgi romanları okurdum. Çocuk aklımla, kimsenin gelip de beni orada aramayacağı sonucuna varmıştım; böyle düşünmemin birinci nedeni tarlanın özel mülk oluşuydu (bir sürü tabelada yazıyordu bu), ikinci nedeniyse üstündeki yegâne yaşam belirtisinin zehirli olmasıydı. Bu yüzden, dev tavşancılottuna oldum olası karışık hisler beslemişimdir. Tek hayali annesiyle birlikte bir Sopwith Camel'e² atlayıp

² İngilizlerin Birinci Dünya Savaşı'nda kullandığı tek kişilik uçak. *Biggles* çizgi romanlarının ana karakteri bu uçağı kullanır. (e.n.)

uzaklara uçmak olan o küçük çocuk, eminim gudubet tavşancıldan çok daha iyi arkadaşlara layıktı ya neyse. Ya sen Ev? Babanla iyi miydi aranız? Hiç babam olmadı, dedi Ev. Anam da olmadı. Beni bir tuvalette bulmuşlar, hemşire adımı Ev koymuş. Ne güzel işte, bunun Tanrı'nın bir lütfu olmadığını kim iddia edebilir ki, dedi Eric.

Çay saati geldiğinde, Eric ile Ev en üst seti yabani otlardan tamamen arındırmışlardı. Güzel şeylere bir şans vermek lazım, dedi Ev. Eric yıkılmış üç mezar taşını çıkmaz sokağın duvarına dikine yasladı. Günebakanların ayakları altında göz kamaştıracak bunlar, dedi. Her bir setin bir istinat duvarı ve bacalardan çıkan dumandan kararmış kumtaşından bir harpuştası vardı, ama yılların etkisiyle toprakta yer yer kaymalar olmuş, tümsekler oluşmuş ve setten dışarı taşmalar olmuştu. Buna dikkat etmemiz lazım, dedi Eric. Geçen günkü düşüşü, bazı mezarların yavaş yavaş aşağı doğru kaymakta olduğu bir göçüğün patikasını derinleştirmişti. İşin doğrusu mezarlığın tamamı, teraslanmanın doğasında zaten var olan, hep mümkün olduğunca daha aşağı kayma ve aşağı doğru yerleşme eğilimindeydi.

Polis memuru yeniden uğradı. Kemiği aynı gazete kâğıdına sarılmış olarak Müdür'e iade etti, Adli Tıp'takiler 1825 civarından kalma olduğunu tahmin ediyorlar, dedi, ama daha başka ihtimalleri de dışlamıyorlar. Tuhaf bir şey bulursanız hemen bize telefon edin. Hiç merak etmeyin, dedi Müdür. Kahvaltıda kemiği Ev'e uzatarak, Bize yeşil ışık yaktılar Ev, dedi, gönlünüzce kazın eşeleysin artık. Eric nasıl, iyi mi?

Ev kavalkemiğini Eric ile birlikte bir köşede topladıkları yığına ekledi. Uzman olmadıklarından bu yığına kaç naaşın katkıda bulunduğunu kesin olarak bilmiyorlardı; yine de her bir kemiğe eşit saygı gösteriyor, geceleri yığının üstünü muşambayla örtmeyi ihmal etmiyorlardı. Ev ne zaman Eric'i bir kafatasıyla mırıl mırıl konuşurken görse, kafatasını usulca adamın

elinden alıyordu. Eric'in melankolik bir damarı olduğunu fark etmişti. En iyisi onu lafa tutmak –konuştuklarında Eric'e cevap vermesi gerekmiyordu nasılsa– ya da bildiği onca ilahiden birini söylemeye teşvik etmekte.

İç açıcı günler. Ev mezbahada çalışırken olduğundan bile daha mutluydu, çünkü bu bahçe onun kendi fikriydi. Eric asla onu yarı yolda bırakmıyordu, arada sırada Müdür de yardımlarına koşuyordu ve Papaz Evi sakinlerinden birkaçı, bazen Lanky, bazen Onbaşı Bob ya da Tek Dış Ethel bazı öğleden sonraları göçük duvarın başında sigara içiyor, Ev ile Eric'e bahçe düzenlemesi konusunda akıllar veriyordu. İçkici troler Sidik Geçidi'nden metruk okula gitmeye devam ediyor, çay saatinde eski şarkıları naralarla, dilleri dolaşarak söyleyip bir yandan Tanrı'ya söverek geri dönüyorlardı. İskeledeki işçiler Kale'yi giydirmeye devam ediyor; Batı Yokuşu'nun trafiği, artık olağan hale gelen kazalarla akmayı sürdürüyor, yokuşu oflaya puflaya çıkan ve yokuştan aşağı aşırı bir süratle kendilerini sallandıran araçların neden olduğu zangırtı, Majestic'in çatısında hemen her gün bir iki saat toplanmayı âdet edinen Şehir Planlamacılarının ödünü koparmaya devam ediyordu.

Bir sabah, Sidik Geçidi'nin duvarının üstünde Mısır Tohumu'ndan Smiff'in başı ve omuzları belirdi. Selam Smiff, dedi Ev. Bayağı boy atmışsın! Selam Ev, diye yanıtladı Smiff. Boy atmadım, Tibbs'in sırtında duruyorum şu anda. O da merhaba diyor sana. Burada bir işler yaptığınızı duyduk. Gelip ne olduğunu görmek istedik. Bahçe düzenlemesi yapıyorsunuz ha? Evet, dedi Ev – ölümler için. İyi fikir Ev, dedi Smiff. Biz de bahçe işindeyiz bu aralar. Artık Mısır Tohumu değil, Bulamaç oldu adımız. Elden düşme birkaç gübre serpme makinesi aldık ve içlerini otoyolların kenarını yeşillendirmek için kullandıkları tohumlarla doldurduk, yabancı çiçek tohumlarıyla filan, bir çeşit tohum salatası yaptık anlayacağın. Makineleri bisikletleri-

mize bağlayıp otoyolları dolaşiyor, gözümüze kasvetli görünen yerlere tohum salatamızı boca edip ortalığı biraz şenlendiriyoruz. Bir gece sen de katılsana bize, çok güzel olur.

Ev'in bahçesi yavaş yavaş şekillenmeye başlamıştı. Dik duran ya da şairane bir biçimde yan yatmış olan mezar taşları kendi haline bırakılıyor, devrilmiş mezar taşları kaldırılıp destekleniyor, kırılmış olanların parçaları toplanıyor ve Müdür bizzat kendi yaptığı bir karışımla kırık taşları olabildiğince onarıp yekpare hale getiriyordu. Müdür mezar taşlarındaki isimleri ve tarihleri okumaktan pek hoşlanıyordu. İnsanların yaşam sürelerine duyduğu ilgiyi Eric ile paylaşmadan edemedi. Bak kadınlar ne kadar uzun yaşamış, diyordu. Mary Hemmings, 87. Alice Beveridge, 93. Üstelik o zamanlar sağlık hizmetleri filan da yoktu. Oysa erkeklerin ellilerine geldiler mi bitmiş işleri. Hâlâ da öyledir tabii. Sen kaç yaşında varsın Eric? Altmış yedi, dedi Eric. Ve hâlâ bahçivanlık yapıyorsun, dedi Müdür. Ev bol bol şarkı söylediğini söyledi bana. Belki de buna borçlusundur zindeliliğini.

Ev en üst sette Eric ile Müdür'ün arasında, bacaklarını harpuştanın sağlam görünen bir yerine uzatmış, akşamüstü güneşinin altında keyifle oturuyordu. Önceden ona gün yüzü göstermeyen o yabancı otların sökülmesi sayesinde, çuhaçiçekleri, kuş otları ve yabancı sümbüllerden oluşan hatırı sayılır bir güzellik şimdiden ortaya çıkmıştı bile. Ayrıca Ev toprağın dört bir yanına pazardan aldığı daha başka tohumlar da ekmişti. Ne var ki orada burada, ışığa doğru itişe kakışa uzanan sürgünlerin ve çimlenen tohumların arasından dışarı uğrayan kemikler vardı halen. Son zamanlarda Ev'in bu kalıntılarla ilgili olarak izlediği politika –ki Eric de bu konuda katılıyordu ona– köstebeklerin eşelemek suretiyle havalandırdığı toprağı kemiklerin üstüne yığmak, sonra da bu ufak tümsekleri gelincik tohumlarıyla tıka basa doldurmaktı. Güzel olur herhalde,

diyordu. Epeyce renkli olacağı kesin. Fakat Ev ile Eric çoktan toprağın yüzeyine itelenmiş ya da toprak karılırken gün yüzüne çıkmış daha uzun ve daha büyük parçaları defnetmek üzere ikinci setin ortasına yeni bir çukur kazmışlar ve bu mezarın çevresine en azgın sarmaşıkları, tırmanıcı ve sürünge bitkileri ekmişlerdi. Bunu yaparken, sarmaşıkların coşup dört bir yanı saracağı, toprağı bütünüyle istila ederek set kenarından aşağı salkım saçak sarkacağı ve renkleri, kokuları ve biçimleriyle alabildiğine karmakarışık ve çeşitli olmaları sayesinde parçaları dört bir yana saçılıp sonra yeniden toplanan insan hayatlarının hem çeşitliliğini, hem de biricikliğini en doğru şekilde yansıtacağı ve böylelikle onların hakkını vereceğı düşüncesinden yola çıkmışlardı. Şimdiden görür gibi oluyorum, dedi Müdür, âdeta bir çağlayan gibi olacak! Majestic'in çatısından kim bilir nasıl şahane görünecek! İyisi mi Planlamacılar çıtlatayım bunu, zaten doğru düzgün fikir üretmekten âcizler. Çatıyı güvenli hale getirin ve bırakın insanlar oraya çıkıp Ev'in bahçesinin ihtişamını seyretsinler! Ev gülmek için elini ağzının üstüne götürdü, ama Müdür böyle ümitle konuştuğunda toprağın kendisi sanki bizzat bağrına dolmuşçasına gülmek için bastırılmaz bir arzu duyuyordu içinde.

Müdür eğilip son birkaç haftadır "biraz keyifsiz" olan; çukurda, cehennemde, cehennemin dokuzuncu halkasında, bunun içinde, kafası buzun karanlığına hapsolup kalmış, ruhu sıkıştırılıp kurşundan olma kara bir topun içine tıklımış, sesi tekdüzeleşmiş, duygulardan mahrum kalmış olan, ama Müdür'e kalırsa yeniden geri dönme ihtimali bulunan Eric'e döndü. Sen ne dersin Eric, diye sordu. Ev'in bahçesi sence de Majestic'in çatısından çok güzel görünmeyecek mi? Eric başını salladı. İntihar ettiği için babamı suçlamıyorum, dedi. Herkesten çalıp çırparak göz göre göre köşeye kısırmıştı kendini, başka ne yapabiliirdi ki? Ama *Biggles* çizgi romanlarımı, hams-

terim Sam'i ve annemi de beraberinde götürdüğü için bal gibi de suçluyorum onu, hatta suçlamak az kalır, bu yüzden lanet ediyorum ona. Yeni öğretim yılının başlamasına bir iki hafta vardı, daima kötü bir dönemdir bu zaten, babam okul ücretini ödeyemeyeceğini, okula geri dönemeyeceğimi çoktan biliyor olmalıydı ama bana söylememişti. Söylemiş olsaydı, kesinlikle annemle Sam'in yanında evde olur, onlarla birlikte ölürdüm. Oysa bunun yerine, elimde *Biggles İşi Çözüyor* kitabıyla Ladywell Tarlası'nda dev tavşancıkların arasında saklanıyordum, yangının patladığı anki kükremeyi ve onu izleyen itfaiye seslerini de orada duydum. Bir süre sonra, ne olduğunu merak ederek saklandığım yerden çıktım ve yangını güvenli bir uzaklıktan izledim. Sonra geri dönüp tekrar suyu çekilmiş süs havuzuna saklandım, geceyi orada geçirdim ve ancak ertesi gün akşama doğru karakola gittim. Polislere kim olduğumu söyleyince şaşırıp kaldılar, onlar çoktan kül olduğumu varsaymışlardı haliyle, sonra ben orada değilmişim gibi başımın üzerinden birbirlerine, bu olayın sarsıntısını asla atlatamayacağımı, hiçbir çocuğun böyle bir travmayı atlatmayı başaramayacağını söylediler. Doğrusu bilmiyorum. Altmış yedi yaşındayım, topluma olan borcumu geri ödedim ve senin dediğin gibi Müdür, halen bahçıvanlık yapıyorum. Her neyse, atlatmak ne demek onu da bilmiyorum ya. Tekrar tekrar gördüğüm bir rüya var, rüyada daracak bir yarığın içinde sürünerek ilerliyorum, korkudan altıma yapmak üzereyim, elimde olsa geri döneceğim ama dönemiyorum da ve yarığa sığabilmek için kendimi yasıltmaya ve inceltmeye çabalayarak sürünmeye devam etmek zorunda kalıyorum. Sanırım ilk gittiğim ruh doktoru, ona rüyayı anlatınca, Ha bunda endişelenecek bir şey yok, milyonlarca insanın gördüğü bir rüya bu. Doğmak istemediğiniz anlamına geliyor yalnızca, ama doğruya doğru kim ister ki dünyaya gelmeyi? Elimizde olsa hangimiz caymaz, gerisingeri annemi-

zin sıvacık karnına kaçıp bir güzel kıvrılmazdık ki? yorumunda bulundu. Bazılarına göre bu deneyimin sarsıntısını kimse asla tam olarak atlatamazmış, bütün bunları hesaba katınca o kadar da çuvallamış sayılmam bence, ama anneme çok düşkündüm, benim için elinden gelenin en iyisini yapmıştı o, ha bu güzel akşamda Ev'in bahçesinde neden tutup bu eski defterleri açıyorum diye soracak olursanız, hiçbir fikrim yok.

O gece Ev uykuyla imtihanına girişmeden önce, çoğu zaman yaptığı üzere şükür dualarını etmeye koyuldu; ilk koruyucu annesinden başladı, Bayan Evans diye bir kadındı bu, Bay Sykes'e, Alice'e, Mısır Tohumu üyelerine şükrederek devam etti, oldum olası epeyce uzun gelmişti ona bu liste, şimdi bir de Eric eklenmişti sonuna ve tabii bahçe de. Bahçeye Ev'in bahçesi diyorlardı, ama onun nezdinde ölülerin bahçesiydi orası, öyle bile olsa, bahçeye şükretmekle kendisine de hayırdua almış sayılırdı kuşkusuz. Papaz Evi'nin en tepesindeki tavan arası odasında uyuyamadığı zamanlarda Kale, Papaz Evi, mezarlık ve eski okul arasında geceleyin kol gezen baykuşlara ve tilkilere kulak verirdi Ev. Kimseye bir zararı yoktu onların. Dik yokuştan çoğun bağırış çağırışlar, kırılan şeylerin şangırtıları, sirenler ve en ölü saatlerde dahi daima transit yoldan geçen bir iki ağır vasıtanın gürültüsü iştilirdi. Baykuşları ve tilkileri bin kere tercih ederdi bu gürültülere Ev. Yağmurlu gecelerde ise yağmur kesildiğinde trenlerin sesini duyardı açık seçik bir şekilde, ağır ağır ilerleyen uzun yük katarlarının sesini; bir de o eşsiz gece ekspresini, uzun kuyruğuna uyuyan insanlarla onların düşlerini takmış o kuyruklu yıldızı duyardı. Ama Eric'in hayatta kalışının hikâyesini anlattığı o günün gecesinde, Ev bu kez kesinlikle uyumayı başaracağını hissetti. Şükür dualarını etmek, Eric'in neşesini kısa sürede yerine getireceğinden hiç kuşku duymadığı bahçeyi düşürmüştü aklına yeniden; neşesi bir kez yerine gelince, adam her gün kendisiy-

le arkadaşlık etmeyi sürdürecektir, belki de sonsuza dek arkadaş olarak kalacaktı. Kimsenin onu duyamayacağı odasının mahremiyetinde, tıpkı Bay Sykes çiçeklerden olma o çağlayanın Majestic'in çatısından bakanlara ne kadar güzel görüneceğini söylediğinde ağzının ucuna kadar gelene benzer, tuhaf bir kıkırdama koyverdi bu düşünceyle, sonra da katılıp kalmışçasına çekti nefesini. Nasıl müthiş bir manzara olacaktı! Bir şelale; hanımelerinin, akasmaların, obrizyaların, kaya güllerinin, bezelye sarmaşıklarının, sarmaşık güllerinin ve bu güzelliğin bir parçası olmayı renkleriyle, mis kokularıyla aralarına katılarak kendilerine bizzat can veren ölüleri mest etmeyi arzu eden daha nice bitkinin bir setten bir sete, kat kat, salkım saçak dökülen fırfırları. Ev'in bahçesi! Toprağa dikilmiş, can suyu verilmiş, daha şimdiden çimlenmeye, yeşermeye, tomurcuklanmaya, çiçek açmaya başlamış olan ve salkım saçak dökülerek çoğalmaya hazırlanan bu hayatın hayaliyle, yüzünde bir tebesümle uykunun sularına süzüldü Ev.

Birkaç saat sonra, Ev'in rüyaları arasında, dev granit kayalardan oluşan dokuz adet bloku Shap'ten doğu sahilindeki rıhtım ve dalgakıran inşaatına taşımakta olan römorklu bir kamyon Batı Yokuşu'ndan aşağı inerken kontrolden çıktı. Römork, yokuşun yarı yolunda çekici kısmından ayrılarak dik açıyla yana savruldu ve savrulmanın etkisiyle römorkün en arkasına yüklenmiş olan granit bloklardan ikisi korkunç bir hızla eski matbaanın cephesine fırladı. Kopan gümbürtü, Sliv hariç Papaz Evi'ndeki herkesi uykusundan uyandırdı. Her daim eli kulağında bir kıyametin beklentisiyle yaşayan Sliv ise istifi bozmadan uyumayı sürdürdü. Korkudan dilleri tutulmuş olan diğerleri, bir ölüm sessizliği içinde ne olduğuna kendilerince bir anlam vermeye çalıştılar; ne var ki bu görece basit çabalarında adamakıllı bir mesafe kaydetme fırsatı bulamadan işin gerisi geldi. Başta ağır ağır gelişti her şey; bir titreme,

bir sürünme sesi, hoyrat bir hışırtı gibi sessizce tırmandı. Bu aşamada tavan arasındaki Ev'den bodrum katında içki damıtma imbiğinin etrafına kıvrılmış Onbaşı Bob'a kadar uykusundan uyanmış olan herkes az sonra olacaklara dair anca birtakım tahminler yürütüp korkulu bir bekleyişe geçtiğiyle kaldı. Bunu izleyen kıyamete ise hiç kimse hazırlıklı değildi: Sidik Geçidi'nden matbaaya kadar uzanan o koca bayır çatırdayarak, gümbürdeyerek, kükreyerek olduğu gibi çöküp kaydı; bütün o setler, bütün o kemikler ve mezar taşları, tek parça halinde kalmayı başarmış ya da çoktan paramparça olup dört bir yana dağılmış bütün o iskeletler, kumtaşları kararmış o harpuştalar ve istinat duvarları, toprağın bağrına onca emekle gömülmüş bütün o tohumlar, ekilip biçilmiş, daha yeni yeni filizlenmiş onca bitki, bereketli onca toprak ve humus, yüzyıllar boyunca kendini tuttuktan sonra sanki rahatlamışçasına baş aşağı sokağa kapaklandı. Eşyanın tabiatında olan, izin verildiği takdirde olabildiğince aşağı düşme eğiliminin buyruğundaki birtakım artçı sarsıntılarla, ufak tefek artçı göçüklerle, inatla direnenlerin ve sona kalanların gürültüsü ile yer yer bozulan bir sessizlik çöktü yeniden. Ve hepsi bu kadardı. Uykularından uyanmış, rüyaları yarıda kesilmiş olanlar üstlerine alelacele bir şeyler geçirip dışarıya, ayn altına çıktılar; römorklu bir kamyonla, Shap granitiyle, yıkılan matbaanın molozlarıyla ve Ev'in ölülerin ruhuna adadığı bahçenin yüzlerce tonluk enkazıyla boydan boya tıkanmış haldeki sokağa bakakaldılar.

Toprakta bir kıpırdanma oldu, kamyon şoförü elleri ve dizleri üstünde toprağı sıyırıp doğrulmaya çalışıyordu. Belini doğrultmayı başarinca ayağı kalktı. Üstünden bir kafatası ile sarı omurga parçaları yuvarlandı. Adam şapkasını başından çıkarıp yere çaldı, düğmelerini çözdüğü gibi tulumunu ayağından çıkardı. Giysi parçaları ölü deri misali yatıyordu yerde. Ardından şahitlerden yana başını sallayıp sağ işaretparmağıyla burnuna

vurarak yokuştan yukarı seğırtti ve gözden kayboldu.

Şehir Planlamacıları günün ilk ışıklarıyla birlikte Majestic'in çatısında toplandılar. Kimsenin söyleyecek pek bir şeyi yoktu. Zamanında iyi filmler seyretmiştik burada, dedi Planlama Amiri, ayağını usulca yere vurarak. Mesela bir *Neşeli Günler*, bir *Maymunlar Gezegeni*. Karımla buraya gelmek pek hoşumuza giderdi. Çatının kenarına gitti, planlama heyeti de peşinden. Çekici kısmı kırk boyundan sarkan bir baş gibi arkaya kaykılmış olan kamyon yolu baştan aşağı tıkamıştı. Sokağa devrilen granit blokları bu barikatı iki misli aşılmaz kılıyordu. Ve mezarlık bütün bunların üstüne tüy dikmişti. Planlamacılar karşılarındaki manzaraya baktılar: Duvarından mahrum kalmış Sidik Geçidi, artık boşluğun üstünde, bir uçurumun kıyısında uzanıyordu. Planlamacılar Papaz Evi'ne gözlerini diktiler – oranın bunca yıl dayanmış olmasına hayret ettiler; daha yukarıdaki Kale'ye baktılar – daha da büyük bir hayrete düştüler. Bir şeyin bir asır, hatta yedi ya da sekiz asır boyunca ayakta kalmış olması, illa sonsuza dek ayakta kalacağı anlamına gelmez ki. Derken içlerinden biri aşağıyı işaret etti. Sıçanlar, dedi. Barikatın aşağısında, kasaba tarafında, sayılamayacak kadar çok sıçan okulun devasa arsasının arkasındaki dar çıkmazdan dışarı kaçıyor, dükkânların ön cepheleri arasından sokağa üşüşüyordu. Çıkmazın sonunda beliren sıçanlar, tıpkı pissu gibi hiç tereddüt etmeden sola sapıyor ve yokuş aşağı büyük bir hızla pazaryerine doğru akın ediyorlardı. O kadar çoktular ki! O okulun sıralarından yıllar içinde geçmiş bütün öğrencilerin toplamından katbekat çoktular, isterseniz öğrencilerin sayısına okul kapanalı beri orada kafayı çekmiş, nara atmış ve bölük pörçük uykular uyumuş ayyaşlarla serserileri de ekleyin, bu ikisinin toplamından da katbekat çoktular, bütün bir kasaba nüfusuna bedeldiler âdeta, yeraltındaki dünyalarından kopup gelmişler, kararlı bir şekilde pazaryerine ve nehir boyunca

inşa edilmiş yeni sitelere doğru yöneliyorlardı. Derken gözden kayboldular. Yokuşlu sokak, sabahın masum ve gaddar ışığı altında bomboş kaldı. Bu da ne demek oluyor acaba, merak ettim şimdi... diye mırıldandı Planlama Amiri.

Okul çöktü. Majestic'in çatısından bir anda kendini koyverdiğini gördüler. Bina tek parça halinde çekti teslim bayrağını, korkunç bir gümbürtüyle kendi içine göçtü, yere kapaklandı ve kendisinin kocaman, neredeyse elle tutulur hayaletinin bu kez toz halinde yükseldiği bir sessizliğin içinde yere serilip kaldı. Bir an duraksayıp, Bu iş buraya kadar, dedi Planlama Amiri. Göreceğimizi gördük, hem de fazlasıyla.

Papaz Evi istimlak edildi. Neyse ki Belediye Meclisi'nin elinin altında boş birkaç papaz evi daha vardı ve haziran başında güneşli bir sabah Müdür, başında geniş kenarlı basık bir Quaker şapkası, elinde bastonuyla sorumluluğu altındaki kişilerin—ki kimileri tekerlekli sandalyedeydi—önüne düştü, onları yokuştan yukarı çıkararak yeni yuvalarına götürdü. Bu arada birkaç parçadan ibaret eşyaları da bira fiçileri taşımakta kullanılan bir yük arabasıyla arkadan geliyordu. Yeni papaz evinin Ev'e ayrılmış olan tavan arası odası batıyı eskisinden de kapsamlı bir biçimde görüyordu ve bir bayıra yayılmış, metruk, güzelce bir bahçesi vardı; hatta Müdür neşesi biraz olsun yerine gel-sin diye, Bu bahçeyi de pekâlâ güzelleştirebiliriz, dedi Ev'e bir ümit. İşin aslı Ev fazlasıyla keyifsizdi, odasından hiç çıkmıyor, devamlı yatıyor, manzaraya bile dönüp bakmıyor, yemek saatlerinde aşağı inmiyordu. Müdür Ev'i ziyaret etsin diye Eric'i papaz evine kadar getirdi ama Ev, Eric'le dahi görüşmeyi reddetti. Ölüleri düşünüyordu, o pis sokağa saçılmış onca zavallı ölüyü. Hali hal değil, durduğu yerde eriyip gidiyor, dedi Müdür. Batı Yokuşu'nun tamamen kapatıldığı haberi geldi. Senin bahçe hep çiçeğe durmuş, cennet gibi olmuş Ev, dedi Müdür. Planlamacılar o kazanın Tanrı'nın bir lütfu olduğunu söylüyor.

Müdür o anda dahi kendi dediğine inanmakta zorlanıyor, içten içe korkmaktan kendini alamıyordu, tam da korktuğu gibi, bir hafta sonra Belediye Meclisi'nin Ev'in bahçesini kültürel miras ilan ettiği ve Bloomers diye bir şirkete sattığı haberi geldi. Müdür bunu Ev'e nasıl söyleyebilirdi ki? Zamanında bir papazın ufacak odası olan yazıhanesinde oturdu ve dilediği an gelip canını alabileceğini fısıldadı Çaresizlik'e.

Smiff kapıyı vurmadan palas pandiras içeri daldı ve Ev'le görüşmek istediğini söyledi. Kimseleri görmek istemiyor, duvarlarla konuşuyor yalnızca, dedi Müdür. Haksız mı sanki, kim onu suçlayabilir ki? Saçmalığın dik âlâsı, dedi Smiff. Ardından merdivenleri üçer beşer çıkarak Ev'in tavan arasına girdi, Kalk oradan Ev. Sana ihtiyacımız var, dedi. Gözleri kor gibi parlıyordu ve sarı saçları yoğun bir statik elektriğe maruz kalmışçasına havaya dikilmişti. Bloomers'in adamları yarın sabah saat altıda senin bahçenin etrafını telle çevirecek – en azından onlar öyle zannediyor. Ama o iş o kadar kolay değil. Sen Tibbs ile birlikte Jumbo'ya binip güney tarafını tutacaksın. Ben de Peder Jeez ile Baba'nın sırtında kuzeyi tutacağım. O piç kurullarına bulamacımızı öyle bir püskürteceğiz ki neye uğradıklarını şaşıracaklar, burun deliklerinden gelincikler fişkıracak bak gör. Planımız bu. Çuvallamamız imkânsız. Basını da davet ettik. Gün saat beş yirmi beşte doğuyor, saat üç buçukta orada olman lazım, anlaştık mı? Anlaştık, dedi Ev.

Smiff odadan çıktı. Ev giyindi, Alice bir kâsede biraz çorba çıkardı ona. Alice ile birlikte aşağıya indiklerinde Müdür'ü telefonun başında buldular. Smiff beş dakika içinde adamı o sefil çaresizliğin pençesinden alıp coşkun bir devrimci özgüvenin kucığına savurmuştu. Alice ile Ev'i öptü, Benim güzel yoldaşlarım, dedi onlara ve bastonuyla döşeme tahtalarına vurdu. Müzik işini çözdüm, dedi. Yaklaşık dörtten itibaren barikatın tam üstünde bir cazbant çalacak. Onu fanfar izleyecek,

altı kişilik bir topluluk bu, köylerden geliyorlar, saat altıdan sonra Bloomers'cılarının ensesine *arkadan* çökecekler, çok zeki-ce bir plan bu, herifleri hem kuzeyden hem güneyden kuşatmak: Hiç kaçışları yok, Baba ile Jumbo bak nasıl dürecekteler defterlerini. Smiff bana bir liste verdi. Hetton-le-Hole'de *Kazıcılar*, Pity Me'de *Düzleyiciler* olacağı hiç gelir miydi aklına? Bal gibi de var işte, anarko-sendikalist Morris folklor ekibi mi istersin, *Tai chi*'ci Pırasa Yetiştiricileri mi istersin, Barış Yanlısı Yıldız Çiçekleri mi, yok yok... Çarşaf gibi liste var elimde. Şimdi Dinler Arası Diyalogcuları arayacağım. Bulamaç tükeleri bisikletle kapı kapı dolaşiyor mahalleleri. Ev, Müdür'e bakakalmıştı. Bir tuhaf olmuşsunuz Bay Sykes, dedi. Hele sabret Ev, bak neler olacak, diye yanıtladı Müdür. Bak gör, neler neler olacak. Yarın sabah saat üçte bizimkiler yokuş aşağı yürüyüşe geçecek, onlara bizzat ben önderlik edeceğim. Şimdiden on üç gönüllü buldum bile, gönüllü olmayanları da tekerlekli sandalyelere bağlayacağız, ha herru ya merru. Bu bahçe kimin, diye soracaklar. Bizim, diye haykıracağız. Sliv bile ağız değiştirdi, Tanrı'nın hikmetinden sual olunmayacağını hep söyledim ben, diyor şimdi, bahçenin başından beri kendi fikri olduğunu iddia ediyor. Onbaşı Bob, O bahçeyi o hale getirmek için kıcımı yırttım ben, diyor.

Müdür'ün hayalinde her şey gün gibi açık seçikti: Sabaha karşı düşen çiy, kuşların ilk cıvıltısıyla, günün gümüşi-gri ilk ışığının ona buna peşkeş çekilmiş o pis kasabanın üstüne merhamet gibi saçılmasıyla birlikte, göğün pamuksu çisentisini yere saldığı o duraklama ânında, barikatın üstünden usulca caz yükselmeye başlar. Gün doğar ve Ev'in bahçesinin bereketi gözler önüne serilir. Elleriyle can verdiği o yeşil çağlayan yenden ışığa kavuşmanın yolunu bulmuş, sokağın hem kuzeyine hem de güneyine salkım saçak dökülmektedir. Ölüler çiçeğe durmuştur. Dört bir yan gelinciklerle sarılıdır, göz alabildiğine kırmızı bir zaferdir bu. Akabinde, bahçeyi doldurup taşı-

ran o çiçekleri aratmayan bir insan kalabalığı toplanır alanda; itaatsizlerdir bunlar, her şeye rağmen hayatta kalmayı başaranlar, çatlaklarda ve gölgelerde yaşayan canlar, aykırılar, zapt edilemeyenler, davetsizlerdir; kalkınmayı bekleyen mahallelerden gelirler akın akın, terk edilmiş arsalardan sökün ederler, yerle bir edilmiş köylerin birer anıdan ibaret kalmış türkülerinin izinden giderek doluşurlar alana.

Eric de gelecek, dedi Müdür. St. Bridget'in Çiçek Hanımları da. East Hedley Hope'ta halen bir İhtiyarlar Kulübü olduğundan haberin var mıydı? Onlar da geliyor. Yiyecek işi Seyyar Aşevi'nde. Bu savaşı kaybetmemiz sahiden imkânsız. Fırsat bu fırsat neden mezbahayı da geri almıyoruz ki, dedim Smiff'e. Her şeyin bir sırası var, demez mi. Tibbs ile Smiff pedal basacak. Sen Peder Jeez ile hortumdasın. Hortumu idare etmeyi becerirsin değil mi Ev? Aşağı nişan al ve tam üstlerine fişkırt, diyor Smiff. Öyle yaparım, merak etmeyin Bay Sykes, dedi Ev ağzına kadar gelen kahkahayı yumruğuyla bastırarak.